

Posudek oponenta na diplomovou práci Kristýny Eliášové

(Ne)specifická mužská a ženská sexuální reaktivita: experimentální testování hypotézy kopulačního pohybu

Předkládaná diplomová práce se za pomoci zajímavé experimentální studie snaží přispět k vysvětlení nespecifity sexuální genitální reakce u heterosexuálních žen a specifity u mužů.

Proklamovaným cílem je prozkoumat subjektivní a genitální sexuální reakce u heterosexuálních mužů a žen při sledování kopulačního pohybu u rozdílných živočišných druhů s různou mírou fylogenetické příbuznosti k člověku.

Práce má 104 stran, je vhodně dělena na teoretickou a praktickou část, a cituje přes 130 zdrojů převážně zahraničních. Opírá se o zajímavou experimentální metodiku. Všechny zmíněné parametry práce jsou v pořádku a jako oponent jsem se tedy na předkládanou práci velmi těšila.

Prvním problémem práce však je poměrně velké množství překlepů a stylistických chyb (i v abstraktu práce). Za druhý problém práce však považuji to, že domnívám, že proklamovaný hlavní cíl není zcela v souladu s navrženým experimentálním designem.

Hlavní cíl práce je na začátku uveden následovně: *„Jedním z možných vysvětlení (nespecifičnosti sexuální reakce žen) může být, že heterosexuální ženy obecně vykazují genitální sexuální reakce na kopulační pohyb. Cílem této práce je prozkoumat subjektivní a genitální sexuální reakce u heterosexuálních mužů a žen při sledování kopulačního pohybu u rozdílných živočišných druhů s různou mírou fylogenetické příbuznosti k člověku a zjistit tak, zda kopulační pohyb může být možným vysvětlením nespecifické sexuální genitální reakce u heterosexuálních žen.“*

V zásadě jako čtenář nechápu, proč by se pro vysvětlení této hypotézy měly využívat právě jiné živočišné druhy??? Autorka vůbec použití fylogeneticky (ne)příbuzných živočichů v celém teoretickém úvodu a jejich kopulačních pohybů nezdůvodňuje. Jakou roli v projektu vlastně hraje fylogenetická příbuznost? Proč je odstupňovaná? Proč ji vůbec zařazovat? V celém textu práce postrádám jakékoliv vysvětlení a hypotézu svázanou právě s fylogenetickou příbuzností objektů (z oblasti evoluční psychologie). Všechny hypotézy/teorie/zdůvodnění a interpretace, které jsou uváděny, jsou spíše z oblasti bazálního psycho/medicínského výzkumu a nejsou zcela přiléhavé pro vysvětlení právě tohoto experimentu.

Vůbec se nedomnívám, že provedený experiment je špatný – naopak, je zajímavý a skvělý a autorka jistě prokázala při sběru dat a organizaci mnohou dovedností (Bylo by vhodné, aby v práci přesně uvedla, do jaké míry se účastnila jakých částí výzkumu – sběru dat, analýz atd.)

Teoretický podklad pro uvedený experiment je ale spíše nedostatečný. Přestože autorka zdařile a etailně popisuje hypotézy nespecifity sexuální reakce u žen, vzhledem k provedenému experimentu by byl ještě vhodné věnovat pozornost případnému Evolučně-psychologickému úvodu do problematiky, řešerši literatury o kopulačních pohybech zvířat a také o parametrech lidského kopulačního pohybu (jako např. frekvence, směr pohybu, zda se

liší napříč pozicemi, cokoliv) a preferencím/averzím směrem k zvířecím objektům ze strany mužů a žen.

Hypotézy jsou při stávajícím úvodu matoucí vzhledem k teor. úvodu:

Proč například autorka stanovuje jako hypotézu že bude subjektivní a genitální vzrušení korelovat u mužů i žen? Neměla by spíše předpokládat, že tedy u žen bude konkordance nižší než u mužů? Nebo neměla by spíše předpokládat, že u zvířecích subjektů bude konkordance nižší?

Dále z hypotéz 3 a 4 není vůbec patrné, proč by měla autorka zařazovat fylog. řadu. Hypotézy se k fylog. řadě vůbec nevztahují – např. bylo by možné předpokládat, že (pokud ženy z evol. hlediska reagují automaticky na kopulační pohyb a nikoliv na objekt který jej vykonává), tak bude reakce např. pozvolna klesat v rámci fylogenetické řady, nebo třeba bude reakce pouze na primáty, protože jsou nám nejvíce fylogeneticky příbuzní a jejich kopulace a tělesné proporce mají podobné parametry (např pozice při souloží, mají penis atd. atd.)

Mám některé výhrady také k popisu metod a analýz. Vzhledem k tomu, že výběr stimulů je klíčový pro možnost posouzení daného experimentu a interpretace výsledků, uvítala bych v některých částech detailnější popis.

Z experimentu ani z teor. úvodu například není zřejmé a) proč bylo zahrnuto video lesbického páru (proč, když se jedná o heterosexuály a navíc u jiných živ. druhů šlo pouze o kopulace samce se samicí?); b) proč byla zahrnuta celá fylog. řada (tzn. jak a proč (z teor. důvodu) byly právě dané druhy vybírány, v čem se lišily nebo naopak shodovaly parametry jejich pohybu, aj....) Autorčin popis „*Výběr konkrétních živočišných druhů probíhal s ohledem na fylogenetickou vzdálenost (Zrzavý, 2006) a podobnost kopulačních pohybů k člověku. Při výběru stimulů se také snažilo zamezit výběru zvířat, která jsou běžně viditelná či zmiňovaná v pornografických materiálech (psi, koně, oslové, prasata, ovce a kozy apod.; Malamud, 2012)*“ mi přijde nedostatečný a teoreticky nesrozumitelný, není jasné, jaký má vztah k položeným hypotézám. Neměly by se tedy nějak parametry kopulace lišit od lidských a snažit se standardizovat pouze pozici při souloží? Např. frekvencí? Nebo třeba směrem kopulačního pohybu. Jakou vlastně mají zvířata ve stimulech kopulační pozici? Detailní popis vybraných stimulů včetně jejich ukázek považuji za naprosto nezbytný pro možnost posouzení relevantnosti tohoto výzkumu a interpretaci výsledků.

Zdá se mi, že pro to, abychom zjistili, zda ženy nereagují preferenčně pouze na kopul. pohyb (případně zda na něj nereagují více než muži), nepotřebujeme zařazovat právě jiné živ. druhy a už vůbec ne celou jejich fylog. řadu.

Co se týče subj. hodnocení vzrušení, určitě bych doporučila zařadit i škálu nepříjemnosti nebo znechucení, nebo bipolární škálu na sex. vzrušené s možností negativní reakce, která se právě u silně nepreferovaných sex objektů používá (bylo by vhodné alespoň zařadit informace o tom zda ženy a muže přitahují nějaké typy zvířat, proč a jak je to časté a jak je časté to, že je jako sexuální objekty nepřitahují a proč je to evolučně funkční do teor. úvodu).

Vzhledem k hypotézám, tak jak je má položeny autorka, vlastně vůbec nebylo nutné zařazovat všechny kategorie do stat.analýz, ale stačilo uvést 2 kategorie – lidské versus zvířecí kopulace. Dále mi není zřejmé, proč byla vyjmuta ze zpracování neutrální podmínka (příroda bez sexuálních pohybů a objektů. Mimochodem, ta byla vyjmuta i při výpočtu Z-score, nebo ne?). Bylo by vhodné zjistit, zda kopulující zvířata vyvolávají alespoň nějaké sex. vzrušení oproti neutral. podmínce, nebo jsou naopak třeba méně vzrušující než neutral. Podmínky.

Dále bych vřele doporučovat tabulku se zvířecími kategoriemi „uklidit“ a seřadit právě podle fylog. blízkosti (tzn. začít lidskými, pak šimpanzi atd. Totéž platí pro graf, tam bych také doporučila zvýraznění sg. rozdílů, zejména právě oproti stimulu lidské kopulace. Navíc, není asi třeba popisovat v textu všechny post-hoc rozdíly mezi kategoriemi. Když k tomu nemáme žádné hypotézy. Totéž platí pro jakékoliv jiné tabulky a výsledky.

Dále mám dotaz na jeden z hlavních výsledků: U výpočtu korelací mezi Subjektivním a genitálním vzrušením (zvláště pro muže a zvláště pro ženy) byly zase používány z-scóry? Proč? To může výrazně ovlivnit výsledky – tento výsledek je podezřelý. **Mohla by se k tomu autorka vyjádřit u obhajoby?**

Problém s nedostatečným teor. úvodem následně vzniká i u diskuse, kdy se autorka se pokouší diskutovat výsledky ve světle hypotéz o nespecifičnosti ženské sexuální reakce. S řadou interpretací mám problém souhlasit. Reálné výsledky (např. proč ženy subjektivně hodnotí jako vzrušující právě gorily a lvy a ne něco jiné) naopak interpretovány nejsou. Přitom by bylo vhodné podívat se např. na parametry těchto stimulů (které ale nejsou v práci dostatečně popsány) nebo se např. zamyslet nad fylogenetickou příbuzností těchto druhů, nebo nad tím, co je pro tyto objekty charakteristické a co může odpovídat lépe ženským než mužským preferencím. Není také dostatečně diskutován fakt, že konkordance mezi gen a sub vzrušením vůbec nevyšla.

Malé výtky:

- *...Z výzkumů se ukazuje, že heterosexuální ženy vykazují vyšší genitální vzrušení na subjektivně preferované i nepreferované pohlaví (Chivers 2010), sexuální aktivity (Laan et al., 1995) a dokonce i na jiné živočišné druhy (Chivers & Bailey, 2005; Chivers et al., 2007)...* Vyšší než kdo? Muži? To je nesmysl. Adekvátní by bylo napsat že někdy sexuálně reagují „i“ na nepreferované pohlaví, nebo „i“ na subjektivně nepreferované aktivity
- *....V podobné studii bylo u heterosexuálních žen bylo zjištěno, že vykazovaly v průběhu ovulace snížený zájem o sex s muži (což může souviset se strachem z otěhotnění) a převážně heterosexuální ženy prokazovaly zvýšenou motivaci k sexu s muži (Diamond, 2015).* – může autorka lépe vysvětlit toto tvrzení?
- *...A dalším vysvětlením by také mohlo být to, že nesexuální motivace k sexuálním podnětům interaguje s prepotencí podnětů a vytváří tak nespecifickou reakci (Chivers, 2017).* – vůbec nerozumím, může autorka vysvětlit toto tvrzení?
- Zařazení Obr.11 je zavádějící – bylo by lepší připojit schéma vlastního experimentu. To by v rámci metodiky smysl určitě dávalo smysl a velmi bych to uvítala.

- Popis výsledků byl místy nesmírně úsměvný: věta byl také nalezen významný statistický rozdíl mezi genitálním sexuálním vzrušením zeber a ještěrek mne donutila imaginovat realizaci experimentu při němž je měřeno psychofyz. vzrušení ještěrek a zeber, což významně snížilo mou schopnost koncentrace na kvalitu popisu výsledků.
- Výsledky dvoucestné smíšené ANOVY dále ukázaly, že hlavní vliv pohlaví nebyl u sexuálního genitálního vzrušení statisticky významný: $F(1, 56) = 0, p = 1$. – je správně???

Přes uvedené výtky práci si jsem vědoma velkého penza práce a načtené literatury k tématu, stejně tak velmi oceňuji odvalu se do tak teoreticky obtížné práce pustit a stabilní zájem autorky o sexuologickou oblast. Detailní a kritickou formu oponentury jsem nechala ve stávající podobě kvůli možnosti další práce na datech a publikace dat z tohoto experimentu, který považuji za skutečně výjimečný a zdařilý.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení 2 v závislosti na obhajobě.

V Bašce 14.09.2023

Mgr. KATEŘINA KLAPILOVÁ, Ph.D. (ECPS)
Fakulta humanitních studií, UK
NÚDZ